

Kęstutis Grigaliūnas UŽTEKS TŲ PROJEKTŲ, DUOKITE MENO! 1998.
Akrilas, statybinis kartonas, 90 × 70 cm

Kęstutis Grigaliūnas UŽTEKS TO MENO, DUOKITE PROJEKTŲ! 1998.
Akrilas, statybinis kartonas, 90 × 70 cm

LIETUVIŠKAS POPARTAS: PRARASTA IRONIJOS FORMA

IGNAS KAZAKEVIČIUS

Kodėl popartas neranda sau vietos lietuviškoje scenoje? Šis klausimas kyla ne vienam meno stebėtoji, pasiilgusiam drąsios ir žaismingos vizualinės kalbos. Juk ši meninė kryptis geba ironizuoti kasdienybę, provokuoti, o kartais net erzinti ryškiu paviršutiniškumu. Kodėl mūsų kultūroje judėjimas, galintis jungti ir tautinius simbolius, ir globalius masinės kultūros ženklus, taip ir neišsivystė iki pilnaverčio reiškinių? Galbūt menininkai dar tik ieško savo poparto raiškos? O gal jis svetimas mūsų kultūros laukui? Gal yra kitų priežasčių, kodėl jis čia neįleidžia šaknų? Tikriausiai visuomenė dar nelinkusi priimti ironijos kaip rimtos meninės priemonės, o gal Lietuvoje masinė kultūra pernelyg lėkšta, negalinti tapti įkvėpimo šaltiniu?

DIDYSIS POSŪKIS

Pasaulis pulsuoja roko, psichodelikos ir *fusion* ritmais. Gatvėmis skrieja raketų dizaino automobiliai, vitrinas užtvindė spalvingos reklamos, skelbimų šūkiai perrėkia radijo transliacijas, o televizijos ekranai dega ryškiau nei miesto šviesos, spjaudydami nesibaigiančias įžymybių šypsenas. Elvis. Britų rokas lyg potvynis užlieja Amerikos pakrantes, Vudstokas alsuoja hipių euforija. *Summer of Love* šnabžda „Turn on, tune in, drop out“. Platėjančios kelinės, šokoladinė Kuba. Branduolinio karo isterija. Didysis Vašingtono žygis su Martino Lutherio Kingo „Aš turiu svajonę“. Horizontas raibuliuoja doleriais, meile ir LSD. Šūvio į Kennedy aidas. Vietnamo karas. X karta. Feminizmo

aušra, mini sijonai ir visa madų kaitos lavina, Holivudo bumas. *Drive-in* restoranai pildo automobilius kava ir pasimatymais. Kažkur spindi NSO.

6–7 dešimtmečio Niujorke ir Londone gimsta popartas – maištingas, ironija alsuojantis meno judėjimas. Andy Warholas spausdina Marilyn Monroe atvaizdus tarsi konservų etiketes, Roy’us Lichtenšteinas komiksų žaliavą teškia ant drobės, Claesas Oldenburgas gigantiškus mėšainius paverčia meno istorijos herojais, o Robertas Rauschenbergas suklijuoja tapybą su sena padanga. Niekas neturi būti gilus, kad būtų tikra.

VEIDRODINIS POPARTO FENOMENAS

Menininkai kūrė ne meno kūrinius, jie rašė scenarijus kasdienybei. Vaizdavo pasaulį kaip nuolatinį spektaklį, kuriame banalumas virto didvyriška poema. Jie kūrė masinės kultūros dramaturgiją, ir joje gyvenimas priminė blizgančią reklamą, triukšmingą prekybos centrą ar nesibaigiantį televizijos šou. Šie scenarijai apvertė įprastus socialinius, vartotojiškus ir kultūrinius modelius, atskleiddami jų absurdiškumą, tuštumą ir monotonišką, tačiau galingai hipnotizuojantį kasdienio veiksmo, pavyzdžiui, pirkimo, ritualą. Poparto menininkai vizualiniu patrauklumu meistriškai pabrėžė vartojimo, akinančio spindesiu ir sykiu vis tiek didingai beprasmiško, cikliško.

Popartas gimė kaip atsakas į socialinius, ekonominius ir kultūrinius pokyčius po Antrojo pasaulinio karo. Šio stiliaus pradininkai susitelkė į popkultūros, vartotojiškumo ir populiariosios estetikos fenomenus. Tai sutampa su pokario ekonomikos augimu, serijinės gamybos plėtra, naujomis technologijomis ir masinės komunikacijos dominavimu. Stiliaus iškilimą nulemia kartų kaita; jaunieji menininkai bodėjosi modernizmo subjektyvumu, neaktuali buvo ir jo apoteozė – abstraktusis ekspresionizmas. Naujoji karta siekė kurti meną, suprantamą ne tik siauram kultūriniam elitui, bet ir platesnei auditorijai. Kam kankintis, prievartaujant pasąmonę, jei galima kopijuoti. Pokariu JAV mėgavosi prekių, reklaminių ženklų, pasirinkimo laisvės gausa; be abejo, šiuos pasiekimų, sukrėtimų, entuziazmo, atradimų tarpeilius užpildė iškilminga tuštybė ir miesčio-niškumas, taisyklės, kaip būti ir atrodyti. Poparto menininkai žiūri į šią visuomenės išklotinę iš paukščio skrydžio ir tampa minios įgeidžių veidrodžiais bei įvaizdžius reprodukuojančiomis mašinomis. Akivaizdu, reikia naujų išraiškos priemonių. Popartas susijungia su modernizmu architektūroje, interjere ir industriniame dizaine. Keičiasi kūrinių atlikimo technika – svarbią dalį užima tekstų ir vaizdų tiražavimas bei multiplikavimas, šilkografija ir fotografija, koliažas ir asambliažas, įvairiausi medžiagų ir technikos *miksai*; trumpai tariant, kūryba nutrūksta nuo estetinių pasaitų, stilistinių apibrėžtumų grandinės. Menas, rinkodara ir reklama suartėja, kai popartas peržengia įprastus ribas, įtraukia masinės kultūros elementus, kuriuos modernizmas pašiepė. Dabar pats kūrinys tapo marketingo strategija. Pramoninės gamybos tikslumas, prekių ženklų ir kasdienybės objektų estetizavimas paverčia kūrinį visuotinai atpažįstamu produktu, reklamuojančiu save masėms. Popartas gyvas, kol pulsuoja populiarioji kultūra. Jis tapo judėjimu, kuris sumažino atotrūkį tarp kasdienybės ir meno, jį demokratizavo ir išlaisvino meninę raišką. Šis stilius visada sulaukdavo kritikos dėl paviršutiniškumo, tačiau gebėjimas jungti kultūras, ironizuoti ir drauge kurti patrauklų vizualumą pavertė jį vienu įtakingiausių XX a. antroje pusėje.

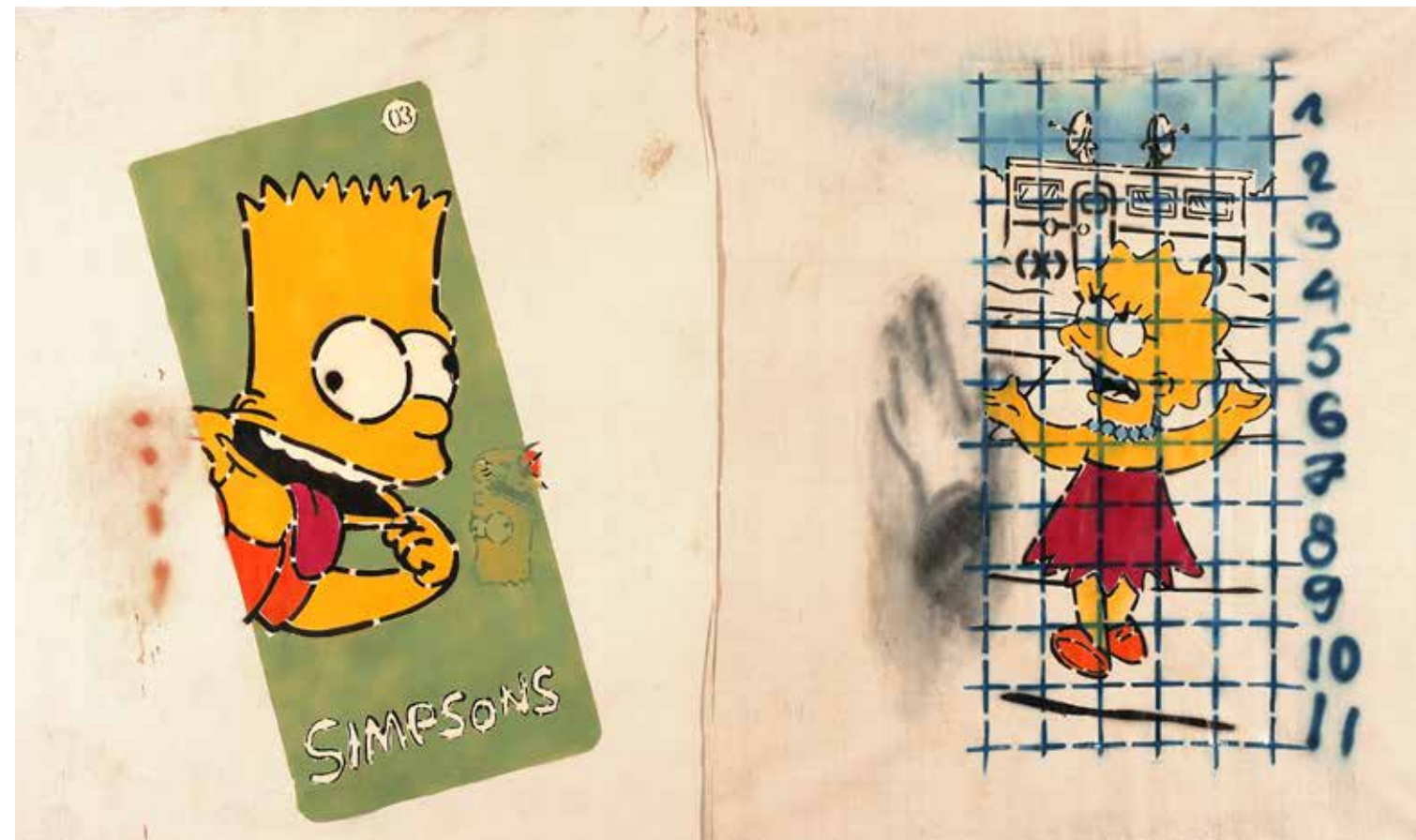

Kęstutis Grigaliūnas ŽAVIOJI KOJELĖ, ARBA DIDŽIOJI KOJA, 2004.
Akrilas, medžio drožlių plokštė, 243 × 73 cm

Laisvydė Šalčiūtė LENKTYNĖS, 2018. Aliejus, akrilas, drobė, 159 x 159 cm.
MO muziejaus kolekcija

Eglė Ridikaitė MANO MYLIMŲ GUMYČIŲ PORTRETAI, 2002.
Aerozolis, silikonas, drobė, 176 x 312 cm

ŽAVUS IR NUODINGAS

Popartas glaudžiai susijęs su mūsų INSTINKTAIS, NORAIS ir TROŠKI-MAIS, naudoja masinės kultūros simbolius – reklamas, garsenybes, produktus, – kurie tiesiogiai veikia mūsų sąmonę, skatindami tapatintis, atspindi nevalingą norą TURĖTI, VALDYTI ir MĖGAUTIS, eksploatuoja troškimą būti pripažintiems, suteikia kreditą madingam socialiniam statusui įgyti ir randa lengviausią kelią į mūsų aplinką. Kodėl? Ryškios spalvos, psichodelinės formos, vaizdo identifikacijos paprastumas patenkina mūsų pirminį poreikį reaguoti į įspūdingus vizualinius stimulus. Masinės gamybos ir kopijavimo estetika atliepia siekį turėti tai, kas pažįstama ir įprasta. Popartas, žaismingai interpretuojamas šiuos instinktus, veikia ir kaip jų atspindys, ir kaip priekaištas. Oksimoroniškas turinio takumas daro šį stilių artimą metamodernizmui. Lietuvos menininkams ir menotyrininkams, vengiantiems poparto, jis atrodo nelabai vertingas, ribotas, paviršutiniškas, nesugebantis deramai jautriai reaguoti į socialinius konfliktus. Veikiausiai problema kyla iš baimės, kad ekologinės bėdos, *queer*, kitos dabar aktualinamos temos, išreikštos poparto kalba, gali atrodyti kaip parodija, o tai būtų nenaudinga dominuojančio, politiškai ideologizuoto šiuolaikinio meno adeptams.

TRANSNACIONALINĖ MENININKO ODISĖJA

Erdvė, kurioje pristatomas šiuolaikinio meno objektas, tapo transnacionalinė. Tai situacija, kai menas darosi tarsi fiktyvus, netenka stilistinio ryškio, autorystės braižo. Po bendriniais teiginiais gali pasirašyti bet kas, gaminamas pilkas estetiškas *oversaizas*. O gal tai ir yra šiuolaikinis popartas? Menininkas veikiau murkdysis nesibaigiančių krizių – klimato kaitos, finansinio kracho ir geopolitinių reikalų reprezentacijų užtėkiose nei naujojo poparto vandenyne, nors tai labiau derėtų šio dešimtmečio žmogui – stojiškai juoktis iš visuomenės supriešinimo ir anksčiau įprastų, o dabar disonuojančių sąvokų bei reikšmių. Deja, šios dienos žmogus sklendžia informacijos platybių paviršiumi: pirmąją gimusią mintį laiko atradimu, o kažkur nugirstą – tiesa. Jis pasižymi „absoliučiai masine“ – tinkline – sąmone. Jis yra ir šios visuomenės produktas, ir sykiu jos egzistavimo sąlyga. Galbūt todėl, kad už miniažmogį pasirenka kiti, menininkai nevalingai pasiduoda visuotinei inercijai, neužsiima popartu, nes tai mestų iššūkį medūziškam, plūduriuojančios kultūrinės savimonės standartui, t. y. išlaisvintų žmogų, o mąstyti apie laisvę yra kančia. Pasirinkus veikti, reikėtų žengti realų žingsnį, atlikti veiksmą, išsiskirti iš minios, taip pat meninės kultūrinės terpės, tapti individualybe. Dar pridėkime dirbtinį

intelektą, kuris pagreitina metatapatybės atsiradimą. Vienas tinklo vartotojas turinį kuria, kitas modifikuoja, trečias interpretuoja, ketvirtas perpasakoja ir komentuoja – visi tampa bendraautoriais ir socialinio veiksmo subjektais. Pats objektas – žinia, kurią sukūrėme ir skalpavome už mūsų nuasmeninimą, – būdamas „kolektyvinio proto“ vaisius, gyvena nepriklausomai nuo autoriaus. Atsiranda naujų galimybių manipuluoti masinė sąmone tiek valdžiai ir žiniasklaidai, tiek tinklo aktyvistams. Viešosios komunikacijos kanaluose šaipomasi iš visko, kas turi tikrą vertę (pvz., meilė, šeima, ištikimybė, papročiai, kilmė ir šaknys, tradicija, kritinis mąstymas). Vartojimas tampa panacėja, žmogaus laimės standartu ir laisvės modeliu. Ir būtent popartas gali tapti vieninteliu tiesos rupu – kam miglotai kalbėti apie problemas, jei galima ryškiai skelbti tiesą?

POPARTAS VS. POSTKONCEPTUALIZMAS

Retorinis klausimas: kodėl jauni autoriai vengia poparto? Juk tai puiki terpė išsiskirti, pakvailioti, net papankuoti. Gebant manipuluoti motyvais, būtų galima išlaužti ištisį įdomių sprendimų: nuo reklaminių triukų iki gliūčio ir kitokios virusinės estetikos, 3D plakatiškų koliažų, virtualios realybės (VR) ir daugiau. Tad kodėl beveik visi renkasi saugųjį postkonceptualizmą? Gal todėl, kad jo temos, išraiškos ir pateikimo „normatyvai“ yra idealiai, nomenklatūriškai sustyguoti; pradėjęs nuo *cover* versijų turi progą dalyvauti svarbiuose meno pasaulio renginiuose. O popartas regisi puošnius, atraktyvus, tačiau netinkamas šių dienų koncepciniam *meinstrymui*?

Menotyriminkė dr. Agnė Narušytė: „Neišrašinėju receptų, kaip kas galėtų kurti. Popartas, kaip istorinis fenomenas, – tam tikros epochos atsakas į to meto kultūrinę, socialinę ir ekonominę situaciją. Jis buvo tada, kada jo reikėjo. Popartas neprivalo tęstis. Gyvename kitame laikotarpyje, kai problemos gerokai sudėtingesnės ir reikalauja kitokio meninio atsako. Dabartinė meno scena dažnai atspindi globalias grėsmes – klimato krizę, geopolitinius konfliktus, visuomenės susiskaldymą. Karo, ekologinės katastrofos ir socialinio neteisingumo kontekste „linksni dalykai“ atrodytų keistai.“

Menotyriminkė dr. Laima Kreivyte: „Tuo metu, kai popartas klestėjo pasaulyje, Lietuvoje nebuvo nei prekių pertekliaus, nei jų reklamos – tiesiog neturėjome ko reklamuoti. Todėl nesusiformavo poparto maitintoja – vartojimo kultūra. Skirtumai akivaizdūs: Vakaruose dominavo gausos, o Lietuvoje – stokos visuomenė. Nepaisant to, pasaulinės meno tendencijos pasiekdavo Lietuvos kūrėjus, jie tam tikras poparto technikas pritaikė unikaliesiems kūrybinėms sumanymams įgyvendinti. Pavyzdžiui, Vincas Kisarauskas kūriniuose naudojo tiražuotus autoportretus, o Rimtas Gibavičius cikle „Vaikystės prisiminimai“ taikė motyvo multiplikavimo ir segmento išdidinimo metodus. Popartas taip pat turėjo įtakos plakatų, reklamos ir iliustracijos menui. Šiuolaikiniais menininkams rūpi visai kiti dalykai, tokie kaip antropocenas ar hibridiškumas. O vartojimo kulto vizualizaciją iš meno sferos perėmė reklamos industrija.“

Menotyriminkė prof. dr. Rasa Andriusytė-Žukienė klausia ir atsako: „Kodėl pas mus nėra poparto? Tą geriau galėtų paaiškinti patys menininkai, nes būtent jie renkasi išraiškos formas. Lietuvoje kai kurios šiuolaikinės popkultūros meninės kryptys – manga ar komiksai – ilgainiui rado savo vietą. Šią tendenciją atspindi ir išaugusi lietuviškų komiksų banga: leidiniai apie žinomas asmenybes – semiotiką Algirdą Julijų Greimą, dailininkus

M. K. Čiurlionį ar Vincą Grybą – aptariamu stiliumi sujungia turinį, dizainą ir pateikimo būdą. Nacionalinėje dailės galerijoje surengta paroda „Gražuolės, pamėklės ir samurajai“, kurią inicijavo Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus vadovas dr. Arūnas Gelūnas, rodo šios estetikos populiarumą. Tačiau, kita vertus, lietuviai nėra nerūpestinga ar linksma tauta. Galbūt dėl to menininkai dažnai stengiasi atrodyti „rimtesni“ netgi tada, kai tai nėra būtina. Antai, karikatūros menas, kuris galėtų būti artimas popartui ironija ir žaismingumu, pas mus beveik išnykęs. Šis žanras neranda sau vietos spaudoje. Popartui Lietuvoje trūksta ne tik tradicijų tęstinumo, bet ir platesnio kultūrinio konteksto, skatinančio žaismingą kūrybinę raišką.“

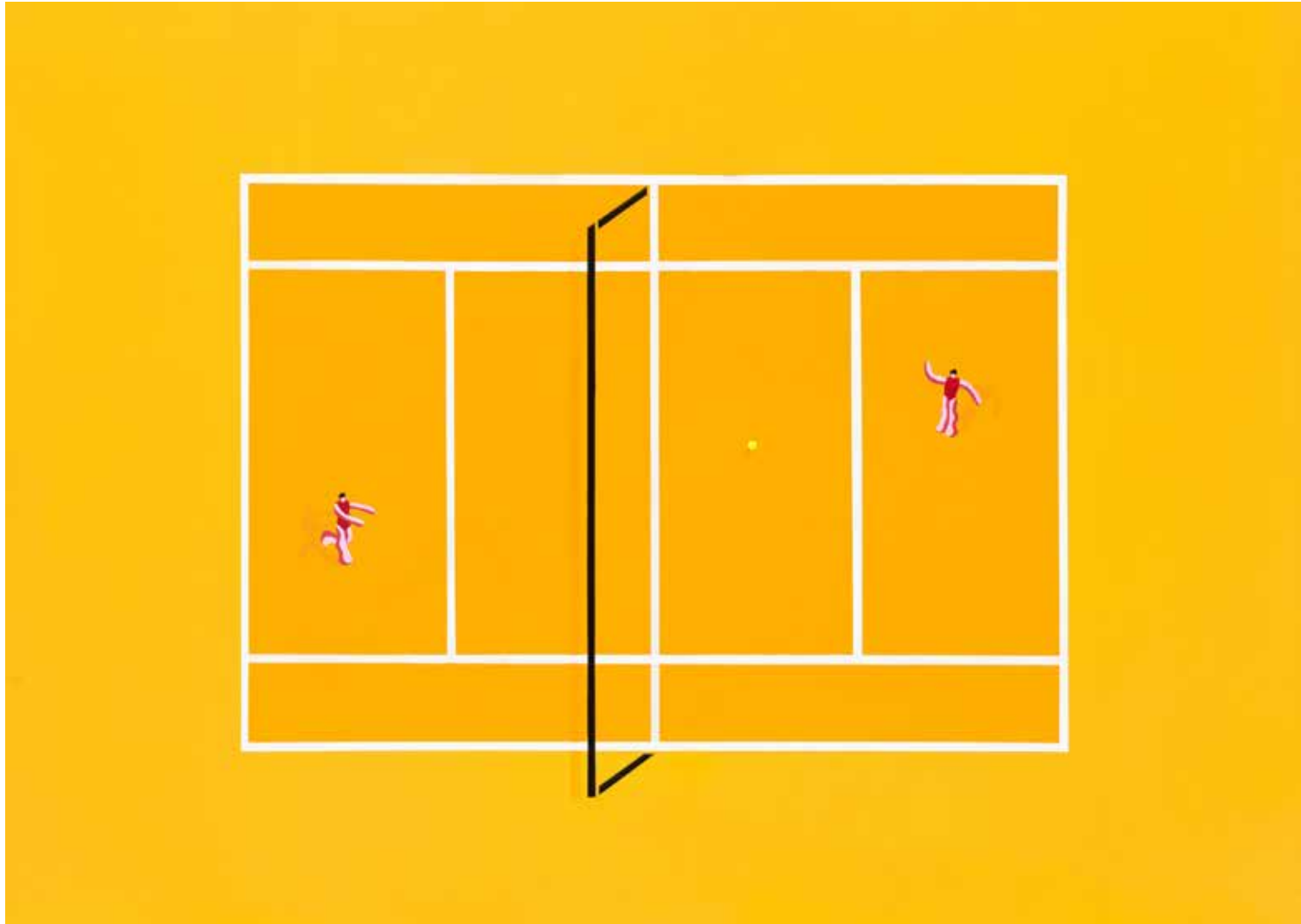
Menininkai, pasirinkę dabar populiarias konceptualaus meno versijas, gilinasi į sudėtingas socialines, politines ar ekologines temas, tiria įvairių tapatybių ir atminties priežastingumus, visuomenės struktūras. Kūriniuose dominuoja koncepcijos. Poparte koncepcija taip pat svarbi, tačiau ji visada susieta su stipriu vizualiniu pateikimu. Pavyzdžiui, Warholo darbai įtraukia dėl ryškių spalvų ir kartotinių formų, tačiau kūrinių esmė – komentarai apie vartotojiškumą ir žvaigždžių kultą, konceptualiaime mene idėja yra beveik lygi pačiam kūriniui. Vizualinė žinia gali likti minimali – tik tekstas, dokumentacija. Geras pavyzdys – Josepho Kosutho kūrinys „One and Three Chairs“, bylojantis apie objektų ir jų reprezentacijų skirtumus, kai pati išvaizda neturi estetiškos vertės.

Poparto koncepcija leidžia ne tik atvaizduoti „masinės kultūros elementus“, bet ir juos interpretuoti, netgi kritikuoti. Kūrinys pakyla virš dekoratyvaus instagraminio vaizdo, tampa intelektualiai paveikus. Be koncepcijos neišsiseksite, kitaip paveikslas bus panašus į geros, kažkieno jau įgyvendintos idėjos kopijos kopiją, kurią nesunkiai rasite „Etsy“ pardavimų platformoje. Koncepcija suteikia kūriniui galimybę likti refleksyviu, ji turi būti konkreti kaip devizas. Nebūtina cituoti filosofų – kultūros dekonstruotojų. Poparte idėja įprastai atsiranda kartu su motyvu – ji jau YRA, tiesiog reikia parodyti, hiperbolizuoti, taikyti fragmento išdidinimo metodą, visa kita susitvarkys savaime. Tai keičia laiko ir konteksto suvokimą, kūriniui teikia aktualumo ir prasmės net po daugelio metų, galimybę atgaivinti, reabilituoti, atnaujinti meno stilių.

Be koncepcijos poparto kūrinys bus suprantamas kaip „eilinis“ popas, t. y. menas, neturintis jokių intelektualių ar emocinių ambicijų. Toks jis neatitinka poparto esmės – konceptualaus požiūrio į masinę kultūrą. Geras popartas provokuoja emocijas: sukelia juoką, nuostabą ar šoką. O kitas darbas gali būti estetiškai malonus, bet nesukelti jokio atsako – kabės ant sienos it iškarpa iš žurnalo. Nebrandaus (ar nesubrandinto) popso darbai, jų reprodukcijos netransformuoja žaliavos, iš kurios autorius semiasi įkvėpimo prasmingam, kritiškam ar ironiškam meniniam komentarui. Prastas popmeno kūrinys yra kičas. Tačiau pastarasis, kaip ir gerbėjai, yra savaip simpatiškas, tai neįkainojamas šaltinis geriams meno kūriniams – pavyzdžiui, Jeffo Koonso balerinoms, tulpėms ir šuniukams.

KODĖL POPARTO LIETUVOJE NĖRA?

„Popmenas Lietuvoje niekada netapo parodiniu reiškiniumi. Nostalgija buvusiam stiliumi, kuri galėtų veikti kaip katalizatorius, neegzistuoja. Šiuolaikinio poparto taip pat nematau. Vidinio poreikio popartui taip pat nėra, todėl jis neaktualus. O formalizuoti, kodėl poreikis yra ar jo nėra, vargu ar

Evelina Paukštytė GELTONAS WIMBLDONAS, HELSINKIS / YELLOW WIMBLEDON, HELSINKI, 2021. Akrilas, drobė, 60 × 45 cm

įmanoma ir verta“, – realistiškai nuteikia **menotyriminkas Ernestas Parulskis**, kviesdamas priimti meno procesus tokius, kokie jie yra.

Istoriniai ir kultūriniai veiksniai poparto plėtrai Lietuvoje susidėstė negailėstingai. Jis buvo laikomas kapitalistinės sistemos blogo skonio simboliu. Vakarietiškoji estetika į mūsų šalį patekdavo kaip plakatų menas, vinilinių plokštelių apipavidalinimas, knygų iliustracijos, grafinis dizainas ir, žinoma, kaip hipių bei jaunimo subkultūra. Nepaisant ideologinio pasipriešinimo, menininkai siekė eksperimentuoti ir laužyti socialistinio realizmo normas. Grafikai ir dizaineriai subtiliai integravo vakarietiškus elementus darbuose, dažnai maskuodami juos kaip eksperimentinius, tekstiliniai ir tapytojai – kaip eskizus. Dėl ideologinės kontrolės ir buržuazinio meno stigmatizavimo šis judėjimas neevoliucionavo į pilnavertį stilį. Po nepriklausomybės atgavimo Lietuvoje menininkai siekė atrasti

tapatumo ir kažko naujesnio nei modernizmas formules, jie persiorientavo į konceptualumą, o ne į masinę kultūrą, kuri yra poparto pagrindas.

Apie tai, kodėl poparto nėra, mintimis dalinasi **menotyriminkas dr. Virginius Kinčnaitis**: „Visą gyvenimą mąstau – kodėl jo nėra! Na, viena vertus, jam nebuvo šansų atsirasti, nes nekilo protesto dėl visa ko pertekliaus, todėl praėjusio amžiaus pabaigoje šuolis iš ekspresionizmo į postmodernizmą įvyko lengvai. Šiandien mūsų mene nėra ne tik poparto, bet ir jo atmainų – psichodelinio meno ar popsiurrealizmo. Galėčiau paminėti kelis autorius, kuriems nesvetimi poparto dėsniumai – tai Laisvydė Šalčiūtė ir Kęstutis Grigaliūnas. Puikus grynesnio poparto pavyzdys – tapytojas Gintaras Znamierovskis. Vis dėlto nuosekliausiai šią ikonografiją plėtoja Martynas Gaubas. Jis sugeba – o svarbiausia, jam būtina – užmegzti ryšį su žiūrovu, kurio reakcija autorių stumtelį į naujas stilistines paieškas. Pažiūrėkime,

Saulius Vaitiekūnas NEPAKELIAMOS BŪTIES LENGVYBĖ, 2024. Interaktyvi instaliacija, 10 000 vynmaišių, 49 kv. m.

kaip vystėsi XX a. meno istorija. Su popartu susitapatino dadaistai ir netgi futuristai. Antai, pastarųjų ideologas Tommaso Marinetti, ruošdamasis „užkariauti Paryžių“, viešosiose erdvėse eksponavo didžiulius reklaminius stendus su futuristiniais šūkiiais. Warholas ėmėsi poparto, nes pajuto jį esant geriausia priemone komunikacijai su publika. Mūsų šalies menininkai nesuvokia, kad ši stilistika turi didelius simbolinės kalbos panaudojimo išteklius. Tačiau reikia suprasti ir tai, kad šiandien įmanomos tik klasikinio poparto interpretacijos. Lietuvoje nėra pakankamai išlavinto publikos skonio nei išvystyto istorinio bei teorinio diskurso, kad poparto idėja įkristų į paruoštą dirvą, tad lieka meniškai neįsisavinta mišriniška socialinė ir kultūrinė teritorija. O vartotojiška visuomenė nesnaudžia. Ji dinamiška ir nuolat tobulėja, ji įvairi ir taip pat kūrybiška, todėl šiuolaikiniam menininkui jos neįmanoma pavyti. Aktyvūs mano kartos menotyrininkai nesiėmė popkultūros reflektuoti, tiesiog pradėjo su ja bendradarbiauti reklamos ir rinkodaros srityse – kaip Undinė Radzevičiūtė ar Jonas Valatkevičius. Jeigu

nueitumėte į garsaus popatlikėjo, pavyzdžiui, SEL koncertą, pamatytume meno kūrinį, nors dainose nėra nei geros muzikos, nei teksto. Tačiau viskas puikiai surežisuota – integruotas ir šokis, ir videomenas, ir vizualiniai efektai. Tai garantuoja stiprius įspūdžius ir absoliučią popsinesziją.“

Menotyrininkė dr. Simona Skaisgirė teigia: „Poparto Lietuvoje esama, tik jis buvo marginalizuotas ir formavosi gožiamas gudaitiško ekspresionizmo, vėliau tyliojo modernizmo, dar vėliau – konceptualizmo tradicijų. Ankstyviausių jo apraiškų galima rasti 7–8 dešimtmečių kūrėjų, tokių kaip Vladislavas Žilius, Nijolė Valadkevičiūtė ar Marija Teresė Rožanskaitė, darbuose. Jie ne tik integravo žinomus popkultūros vaizdus į vartotojiškos kultūros kritiką, bet ir naudojo „gliancinį, glamūrinį“ figūratyvą ar ryškias sintetines, neonines spalvas. N. Valadkevičiūtė kūrė popartinę-psichodelinę animaciją, kuri galėtų varžytis ir su „The Beatles“ „Yellow Submarine“. V. Čepkauskas poparto elementų įtraukė į skulptūrą-objektus, Eglė Ridikaitė mezga

Martynas Gaubas ZUIKIAI, 2008. Bronza, aukštis – 25 cm

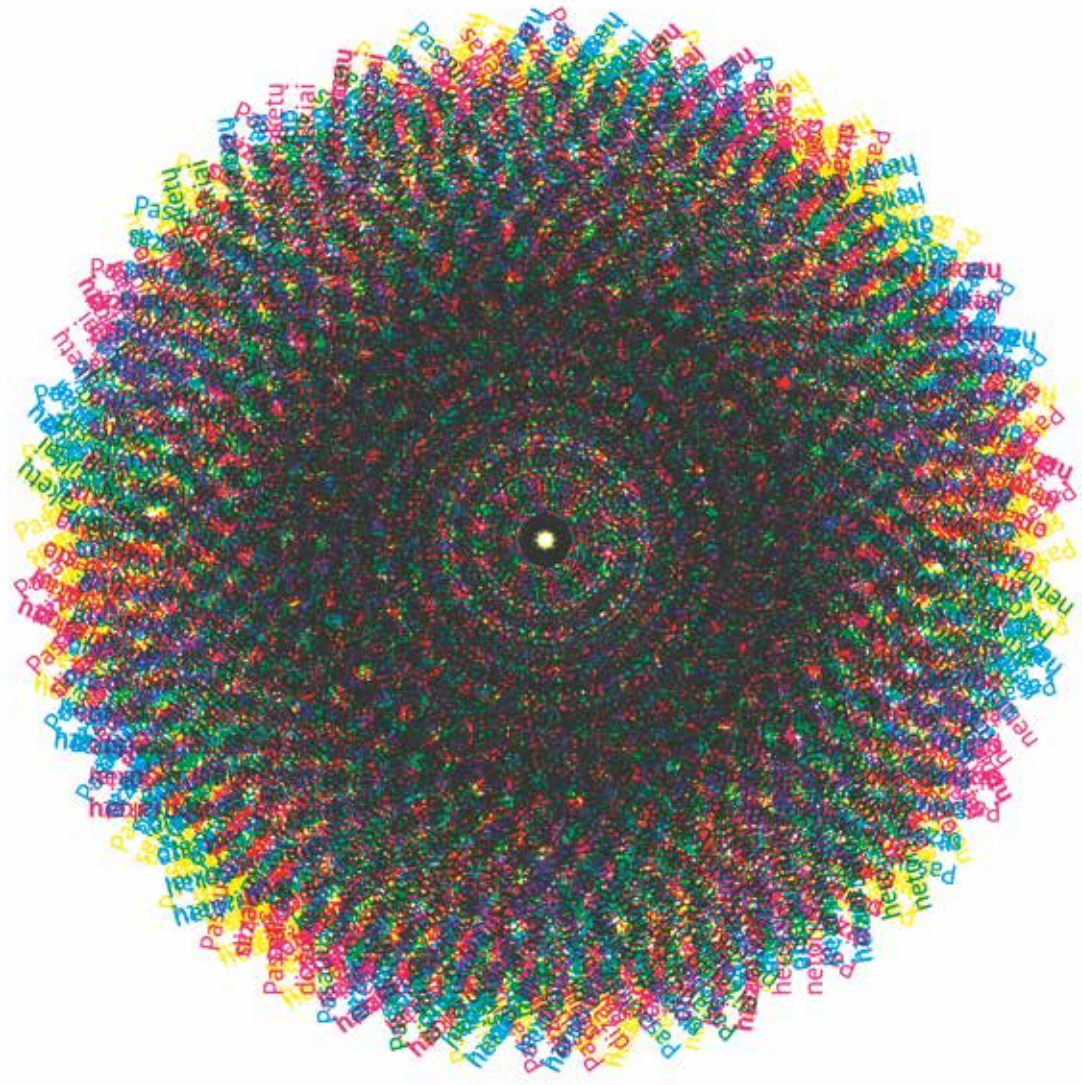
dialogą su popkultūros įkūnytojais – Simpsonais – cikle „Mano mylimų gummyčių portretai“, o jaunosios kartos atstovus Eveliną Paukštytę, Gabrielių Mackevičių, Beną Liandzbergį, iš dalies Indrę Ercmonaitę, Ramintą Blaževičiūtę, Eglę Norkutę, Feliciją Dudoit galima įvardinti jau tam tikro neopoparto atstovais. Ir nereikia brėžti takoskyros tarp konceptualizmo ir poparto, nes popartas labai konceptualus. Popartas – it mūsų visuomenės veidrodis, todėl anaipol nėra linksmas ar paviršutiniškas. Jis veikiau apnuoginantis, sarkastiškas, kandus, kartus mūsų pačių atspindys. Geri poparto kūriniai gali būti labai paveikūs, o jų poveikis – transformuojantis.“

POPARTO KOMETOS ŠLEIFAS

Popartas įsiveržė į dailės istoriją tarsi kometa, sujaukė atmosferą ir dingo. Paliko labai platų pėdsaką, kuris vienaip ar kitaip palietė visas po to augusias menininkų kartas. O šleifas išties įspūdingas: susipina Keitho

Haringo gatvės choreografija, Yayoi Kusamos taškinė obsesija, Takashi Murakami *superflat* pasauliai, Koonso nerūdijantys plieno atspindžiai, tvyro Damieno Hirsto paskleistas formalino kvapas, o Roberto Indianos *LOVE* liko amžiams. Gerhardas Richteris, Norbertas Bisky, Neo Rauchas – visi jie žaidžia poparto dvasia, net kai, atrodytu, tolsta nuo jos. Popartas niekada neišnyko, tik transformavosi į nesibaigiantį gyvenimo projektą, kurį savaip perrašinėjo Jenny Holzer, Barbara Kreuger, „Guerilla Girls“, Lawrence’as Weineris ir kiti. Konceptualus menas gali kalbėti poparto kalba ir atvirkščiai – popartas gali būti konceptualus. Yra daugiau lietuvių menininkų, kurių nepaminėjo kolegos menotyrininkai. Galbūt Vytautas Tomaševičius, Linas Liandzbergis, Vytautas Vasiliūnas, Kazys Venclovas, Giedrius Jonaitis, Algis Kriščiūnas, Andrius Miežis, Severija Inčirauskaitė, Loreta Švaikauskienė, Saulius Vaitiekūnas, Vidmantas Jusionis, Monika Dirsytė, Jolanta Kyzikaitė, Jolita Vaitkutė tiesiogiai nesitapatina su popartu, bet kūrinuose jo įtaka žymi.

Ignas Kazakevičius (tekstas), Darius Petreikis (dizainas) JUST POP, 2024. Vizualinė teksto izometrija (pirmoji recenzija Lietuvoje, tapusi meno kūrinium)

Popartas – paviršutiniškas! Lietuvoje gaji nuomonė, kad menas turi būti rimtas, introspektyvus, turėti aiškią filosofinę ar politinę potekstę. Tad dailės kryptis, kuri dažnai žaidžia ironija ir estetinėmis provokacijomis, pasitikėjimo nekelia. Populiarioji kultūra traktuojama kaip menkesnė daugiausia todėl, kad ji skirta masėms; dėl tos pačios priežasties popartas painiojamas su popsu. Ironija Lietuvoje nėra priimtina kaip meninė strategija. Dėl mūsų nelinksmos istorinės patirties menas dažnai suvokiamas kaip moralinio, tautinio, socialinio ar dar kitokio identiteto bei sąmoningumo išraiška, o ne provokacijų erdvė. Iš visų pusių atakuoja tvarumas; kukli vietinė meno rinka verčia menininkus sutilpti į siaurą, patikrintą konceptualios raiškos segmentą, kurio politinė ir kultūrinė konjunkcija atitinka vyraujančias tendencijas – politiškai ir

visuomeniškai idealizuotas, globalizuotas, teoriškai tinkančias visiems, tačiau realiai turinčias laisvės, brolybės, lygybės kvotas ir standartus. Būtų galima dėti tašką. Renkuosi daugtaškį, nes tikiu, jog Lietuvoje galėtų atsirasti popartas, kuris puikiai interpretuotų ne tik ekonominės klasės masinę kultūrą. Kur slypi poparto potencialas? Istorija linkusi kartotis. Dabartiniame visuomeninės cenzūros, ekonominių suvaržymų, ideologinio patoso laikotarpyje provokuojančio poparto menininkai galėtų tapti kontrkultūros dalimi, o ši kryptis – šiuolaikinės Lietuvos kultūros veidrodžiu; neostiliumi, kuris „liaudžiai“ suprantamai ir kritiškai papasakotų apie šiuolaikinę realybę, jos paradoksus ir socialinius prieštaravimus, o sykiu išlaisvintų meną, vėliau – patį kūrėją nuo perdėto rimtumo ir sudarytų sąlygas atviriau reflektuoti dabartį.

HERMANN NITSCH N-18

GESAMT/KUNST/WERK

LITUOVOS KULTŪROS TARYBA
 NITSCH FOUNDATION
 KAUNAS
 Miesto Savivaldybė

rėmėjas:

informacinis rėmėjas:

LRT

Action painting, 1983

11.29
 — 03.30

STASYS
 MUSEUM

Respublikos g. 40, Panevėžys